СЕКЦІЯ «ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО»

УДК 811.161.2"373.46:004
Катиш Т.В.
доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Т.В. Катиш

В Україні епоха глобалізації позначилася на стрімкому розвитку галузі інформаційних технологій, що сприяло впровадженню досягнень науково-технічного прогресу в лексичний фонд сучасних мов. Проблемі інтернаціональної лексики присвятили свої дослідження такі науковці: В. Акуленко, І. Білодід, М. Вакуленко, А. Д'яков, Т. Кияк, І. Кочан та ніші.

Метою роботи є дослідити інтернаціональну лексику української терміносистеми інформаційних технологій.

Інтернаціоналізми – це міжмовна синхронна категорія слів, яка виявляється лише в синхронно-зіставному аналізі мовного матеріалу. Отже, для ідентифікації інтернаціональних лексем в українській терміносистемі інформаційних технологій візьмемо до уваги термінологічний склад найпоширеніших європейських мов, а саме: англійської, французької, німецької, італійської та іспанської.

Відповідно до кількості мов, у яких функціонують інтернаціоналізми, можна визначити ступінь інтернаціоналізації термінів галузі інформаційних технологій. Термін код (< лат. *codex*) уживається у французькій (*code*), в англійській (*code*), у німецькій (*Code*), в італійській (*codice*), в іспанській (*codigo*) мовах. Терміноелементи, які функціонують у п'яти – шести мовах, належать до високого ступеня інтернаціоналізації, наприклад: форум (укр.), *forum* (англ.), *forum* (франц.), *Forum* (нім.), *forum* (італ.), *foro* (ісп.); *хакер* (укр.), *hacker* (англ.), *hacker* (франц.), *Hacker (нім.), hacker* (італ.), *hacker* (ісп.); *факс* (укр.), *fax* (англ.), *fax* (франц.), *Fax* (нім.), *fax* (італ.), *fax* (ісп.); *адаптер* (укр.), *adapter* (англ.), *adaptateur* (франц.), *Adapter* (нім.), *adattatore* (італ.), *adaptador* (ісп.).

Терміни, що існують у терміносистемах чотирьох розглянутих мов, відносимо до середнього ступеня інтернаціоналізації, наприклад: *смайлик* (укр.), *smiley* (англ.), *smiley* (франц.), *Smiley* (нім.); *дисплей* (укр.), *display* (англ.), *Display* (нім.), *display* (італ.); *файл* (укр.), *file* (англ.), *fichie*r (франц.), *file* (італ.). Проведений аналіз засвідчує, що найбільш численною групою в галузі інформаційних технологій є терміни з високим ступенем інтернаціоналізації, середній ступінь інтернаціоналізації охоплює незначну кількість термінів.

Аналіз етимологічного складу інтернаціональної лексики української терміносистеми інформаційних технологій підтверджує, що найбільш численною групою є англійські інтернаціоналізми (*хакер, смайлик, дисплей, піксель, модем, сканер, байт, біт, кластер, чат, блог*), чимало термінів досліджуваної галузі утворилося на основі адаптації грецьких коренів (*диск, криптологія, криптографія*, *бібліотека, іконка*) та латинських слів у різні періоди потрапляння їх на європейські території (*форум, код, адаптер, монітор, латентність*). Поодиноко представлені французькі терміни, що стали інтернаціоналізмами (*портативний, меню*).

Серед інтернаціоналізмів української терміносистеми інформаційних технологій можна виділити такі групи:

1) повні інтернаціоналізми – терміни, фонетично-морфемна структура яких у різних мовах збігається. Такі інтернаціоналізми адаптуються шляхом транслітерації: *піксель* (укр.), *pixel* (італ.), *píxel* (ісп.), *pixel* (англ.), *pixel* (франц.), *Pixel* (нім.); *модем* (укр.), *modem* (франц.), *Modem* (нім.), *módem* (ісп.), *modem* (італ.); *сканер* (укр.), *scanner* (англ.), *scanner* (франц.), *Scanner* (нім.), *scanner* (італ.);

2) неповні інтернаціоналізми – терміни, структура яких корелює лише частково. Ці терміни частково зазнали мовної адаптації: *автоматизована система* (укр.), *automated system* (англ.), *système automatisé* (франц.), *automatisiertes System* (нім.), *sistema automatizzato* (італ.), *sistema automatizado* (ісп.); *інформаційна технологія* (укр.), *information technology* (англ.), *Informationstechnologie* (нім.), *technologie de l'information* (франц.), *tecnologia dell'informazione* (італ.), *tecnología de la información* (ісп.); *криптографічний аналіз* (укр.), *cryptographic analysis* (англ.), *kryptografische Analyse* (нім.), *analyse cryptographique* (франц.), *análisis criptográfico* (ісп.), *analisi crittografica* (італ.);

3) гібридні інтернаціоналізми, у яких один або два компоненти відтворюють форму оригіналу: *електронний засіб* (укр.), *electronic device* (англ.), *dispositivo elettronico* (італ.), *dispositivo electrónico* (ісп.), *elektronisches Gerät* (нім.), *appareil électronique* (франц.); *криптографічний захист* (укр.), *cryptographic protection* (англ.), *protection cryptographique* (франц.), *kryptografischer Schutz* (нім.), *protección criptográfica* (ісп.), *protezione crittografica* (італ.).

Інтернаціоналізми належать до запозиченої лексики і здебільшого не сприймаються як чужорідні елементи. Інтернаціональні номінації української терміносистеми інформаційних технологій та інформаційної безпеки поділяються на повні, неповні та гібридні. Значна частина інтернаціональної лексики характеризується високим ступенем інтернаціоналізації (функціонує в 5-6 мовах).